

Gunnar Du Rietz

**Etablering och nedläggning
av självständiga företag i
metallmanufakturindustrin
1954–70**

Småtryck från

nr 56

Särtryck ur
SOU 1972: 30

INDUSTRIENS
UTREDNINGS-
INSTITUT
STOCKHOLM

Industriens Utredningsinstitut

är en fristående vetenskaplig forskningsinstitution grundad 1939 av Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund.

Syfte

Att bedriva forskning rörande ekonomiska och sociala förhållanden av betydelse för den industriella utvecklingen.

Verksamhet

Huvuddelen av arbetet inom institutet ägnas åt långsiktiga forskningsuppgifter. Man siktar härvid till ett studium av de grundläggande sammanhangen inom näringslivet och särskilt till att belysa de frågor som hör samman med strukturella och institutionella förändringar. Forskningsresultaten publiceras i institutets skriftserier.

Vid sidan om det långsiktige forskningsarbetet utför institutet smärre utredningar rörande speciella problem samt ger viss service åt industriföretag, organisationer, statliga myndigheter etc.

Styrelse

Tekn. dr Marcus Wallenberg, ordf.

Tekn. dr Ingmar Eidem

Direktör Curt-Steffan Glesecka

Direktör Nils Holgerson

Direktör Tryggve Holm

Direktör Axel Iveroth

Direktör Alde Nilsson

Bruksdisponent Sverre Sohlman

Direktör Stig Svensson

Direktör Sven-Olov Träff

Direktör Erland Weldenström

Direktör K. Arne Wegerfelt

Ekon. dr Lars Wohlin, chef

Adress

Industriens Utredningsinstitut
Storgatan 19, Stockholm, Box 5037, 102 41 Stockholm 5
Tel. 08-63 50 20

Bilaga 4 Etablering och nedläggning av självständiga företag i metallmanufakturindustrin 1954—70.

Av Gunnar Du Rietz, Industriens Utredningsinstitut

I denna bilaga redogörs för vissa preliminära uppgifter om etablering och nedläggning som framtagits av den inom Industriens Utredningsinstitut (IUI) pågående utredningen om företagsbildningen i verkstadsindustrin. Materialet som framtagits för metallmanufakturutredningens räkning rör etablering och nedläggning av självständiga företag samt antal arbetsställen och total sysselsättning i följande delbranscher inom metallvaruindustrin: verktygs- och redskapsindustri, metallförpackningsindustri, industri för metalltråd-, -nät-, -linor och -kablar, spik-, skruv- och bultindustri, annan byggnadsmetallvaruindustri, hushållsmetallvaruindustri samt annan metallvaruindustri.¹ Som självständiga företag räknas alla företag i aktiebolagslagens mening. Endast delar av materialet kommenteras; huvudsyftet är materialpresentationen.

4.1 Utvecklingen av antalet arbetsställen och antalet anställda 1954—68

Utvecklingen av antalet arbetsställen och antalet anställda i de nämnda sju delbranscherna 1954—68 illustreras i tabell 4.1.

Av tabellen framgår att antalet arbetsställen i de studerade branscherna steg till ett maximum i mitten på 1960-talet för att sedan börja minska. Om man tar hänsyn till att sysselsättningen i branschen annan metallvaruindustri något överskattats 1968 i förhål-

lande till 1964 på grund av att två stora företag klassats in i branschen från stålindustrin mellan 1964 och 1968, kan man säga att även sysselsättningen kulminerade i mitten på 1960-talet.

För att underlätta en bedömning av siffrorna skall några upplysningar ges om källmaterial, definitioner och branschklassningsprinciper. För det första har avgränsningen av företagspopulationen gjorts så att uppgifterna omfattar alla arbetsställen som någon gång under perioden 1954—70 haft minst fem anställda och som redovisat till SCB. Jämfört med SCB:s industristatistik (IS) innebär det bl. a. den skillnaden att ett antal arbetsställen med färre än fem anställda finns med i siffrorna, främst för den tidigare delen av perioden men även för t. ex. 1968. En annan skillnad är att nyetablerade företag finns med i siffrorna från starten och inte som i IS med en ofta betydande eftersläpning. Här bör observeras att det i en del fall varit nödvändigt att konstruera storleksuppgifter för nya företag. Antag t. ex. att en enskild firma har etablerats någon gång 1954—58 men inte lämnat in redovisning till SCB förrän 1964 och att uppgifter om dess storlek 1959 inte heller kan erhållas direkt från företaget på grund av att detta hunnit läggas ned. I

¹ Skillnaden gentemot metallmanufakturindustrins branschbegrepp består i att metallkonstruktionsindustrin ej har medtagits av tidsskäl.

sådana fall har antalet anställda 1959 satts lika med antalet 1964. Denna princip torde leda till att branschciffrorna för 1954 och 1959 något överskattats jämfört med dem för 1964 och 1968. Detta gäller särskilt i jämförelse med SCB:s uppgifter, eftersom eftersläpningen i registreringen av nya företag hos SCB var större 1954 och 1959 än 1964 eller 1968.

En tredje skillnad gäller branschklassificeringen av vissa företag med lönearbeten. Ett 20-tal arbetsställen med viss egen tillverkning men med övervägande ospecificerade lönearbeten har av SCB placerats i branschen annan metallvaruindustri men har här hänförs till den bransch där den egna tillverkningen hör hemma. Det verkar nämligen otillfredsställande att som SCB flytta över ett företag från t. ex. någon av delbranscherna i maskinindustrin till delbranschen annan metallvaruindustri, när tillverkningen temporärt under ett eller flera år av företaget redovisats som till största delen lönearbeten, och sedan flytta tillbaka företaget när dess egen tillverkning åter fått en större andel av förädlingsvärdet. Åtskilliga företag från hela den övriga verkstadsindustrin gör i IS sådana

tillfälliga besök i annan metallvaruindustri.

Branschciffrorna för främst 1954, i någon mån även för 1959 och 1964, är behäftade med en viss osäkerhet på grund av att ett förenklat klassificeringsförfarande måste tillgripas av praktiska skäl. De arbetsställen som 1954–68 aldrig bytt bransch enligt SCB:s gamla branschindelning har endast SNI-klassats 1968 och hänförts under hela perioden 1954–68 till den SNI-bransch som arbetsstället tillhörde 1968. De arbetsställen som nedlagts före 1968 har SNI-klassats för det sista år som redovisning lämnats in till SCB. Slutligen har ett stort antal arbetsställen som bytt bransch 1954–68 SNI-klassats både före och efter branschbytet. Flertalet av dessa arbetsställen har därvid även kommit att byta SNI-bransch.

Eftersom SNI-indelningen skiljer sig från industristatistikens gamla branschindelning bör man räkna med att vi missat en del branschbyten inom manufakturindustrin och därför klassat vissa arbetsställen fel, i första hand 1954 och 1959. Antalet felklassningar torde emellertid vara förhållandevis litet och felet torde dessutom i viss utsträckning ta ut varandra.

Tabell 4.1 Totala antalet arbetsställen och anställda i manufakturindustrin 1954–69

Bransch SNI	Antal arbetsställen				Antal anställda			
	1/1 1954	1/1 1959	1/1 1964	1/1 1969	1954	1959	1964	1968 ¹
381100	158	165	166	166	5 105	5 245	6 918	6 744
381910	36	41	42	39	1 950	2 372	2 681	2 814
381920	56	53	51	54	3 762	4 176	4 469	4 671
381930	60	63	59	62	3 756	4 089	4 471	4 709
381940	149	163	157	162	8 281	10 228	12 576	11 751
381950	101	100	96	83	5 180	4 587	4 924	4 163
381990	582	621	643	642	12 350	13 723	17 033	19 083
Summa	1 142	1 206	1 214	1 208	40 344	44 386	53 046	53 823

¹ Att antalet anställda mätts 1968 i stället för 1969, vilket hade varit att föredra, beror bl. a. på att 1969 års industristatistik inte var helt klar när etableringsundersökningen började.

Källor: Industristatistiken, kalendrar, företagskontakter m. m.

Nyckel till branschbeteckningarna:

- 381100 = verktygs- och redskapsindustri
- 381910 = metallförpackningsindustri
- 381920 = industri för metalltråd, -nät, -linor och -kablar
- 381930 = spik-, skruv- och bultindustri
- 381940 = annan byggnadsmetallvaruindustri
- 381990 = annan metallvaruindustri

4.2 Företagsbildningen

I tabell 4.2 nedan har etableringens omfattning beskrivits med två olika mått, dels med antalet nya självständiga företag som tillkommit under en period av fem år och överlevt till femårsperiodens slut, dels med antalet anställda i dessa företag vid periodens

slut. Sådana företag som både etablerats och nedlagts inom samma femårsperiod finns alltså inte med i de redovisade siffrorna. I etableringssiffrorna ingår vare sig filialbildningar eller företag som under perioden omklassats från andra branscher till branscherna i fråga.

Uppgifterna om kortlivade företag är

Tabell 4.2 Etableringar och nedläggningar inom manufakturindustrin 1954–1970

A. Etableringar 1954–68

E_A = antalet nyetablerade företag; E_S = antalet sysselsatta i dessa företag vid periodens slut

Bransch SNI	$E_A(54-58)$	$E_A(59-63)$	$E_A(64-68)$	$E_S(54-58)$	$E_S(59-63)$	$E_S(64-68)$
381100	30	27	11	252	303	116
381910	5	3	4	122	35	232
381920	1	2	1	15	22	29
381930	4	3	2	30	34	14
381940	15	7	5	168	83	95
381950	5	6	3	32	91	28
381990	88	61	47	1 070	873	756
Summa	148	109	73	1 689	1 441	1 270

B. Företagsnedläggningar 1954–68

N_A = antalet nedlagda företag; N_S = antalet sysselsatta i dessa företag vid periodens början

Bransch SNI	$N_A(54-58)$	$N_A(59-63)$	$N_A(64-68)$	$N_S(54-58)$	$N_S(59-63)$	$N_S(64-68)$
381100	15	25	15	342	212	172
381910	1	3	8	5	22	454
381920	1	3	2	15	22	11
381930	1	6	5	7	51	52
381940	2	8	9	13	109	178
381950	6	12	10	52	197	111
381990	48	45	52	606	443	773
Summa	74	102	101	1 040	1 056	1 751

C. Etableringar och nedläggningar 1969–70

Bransch SNI	$E_A(69)$	$E_A(70)$	$N_A(69)$	$N_A(70)$	$E_S(69)$	$E_S(70)$	$N_S(69)$	$N_S(70)$
381100	2	(1)	4	2	12	(8)	52	20
381910	1	(-)	2	2	15	(-)	19	76
381920	-	(-)	-	1	-	(-)	-	12
381930	-	(-)	-	-	-	(-)	-	-
381940	3	(-)	1	1	41	(-)	3	4
381950	-	(-)	1	1	-	(-)	5	6
381990	6	(-)	6	10	73	(-)	64	151
Summa	12	(1)	14	17	141	(8)	143	269

Anm: Branschkode förklarar i tabell 4.1.

Källor: Industristatistiken, företagskontakter, kalendrar, arbetsmarknadsstyrelsens företagsregister, telefonkataloger för 1954–68 m. m.

överhuvud mycket knapphändiga eftersom dessa sällan hinner komma in med redovisning till SCB innan de nedlagts. När man mäter sysselsättningen i nya företag är det vidare otillräckligt och kan vara missvisande att använda endast det första årets antal anställda, eftersom det ofta tar mer än ett år innan produktionen och sysselsättningen når upp till avsedd storlek. Många nya företag startas första året av ägaren själv utan några medhjälpare. Uppgifterna om antalet anställda i nya självständiga företag är för övrigt ofta osäkra under ett företags första levnadsår till följd av att uppgifterna sällan kan hämtas från industristatistiken.¹

Nyföretagandet har kontinuerligt minskat, mätt både i antal nya företag och i antal anställda under de tre femårsperioderna 1954–58, 1959–63 och 1964–68. När det gäller etableringen 1969 och 1970 är det svårare att uttala sig om utvecklingen på grund av att de i tabellen angivna siffrorna är för små. Denna underskattning beror på eftersläpningen i registreringen av nya företag inom IS. En uppjustering behöver göras med en faktor som erfarenhetsmässigt bedömts vara ca två för 1969 och ca fem för 1970. Efter en sådan uppjustering av 1969 och 1970 års siffror blir 1969 års uppskattade nyetablering något större än genomsnittet för perioden 1964–68, medan 1970 års siffror blir klart lägre.

En analys av orsakerna till minskningen av nyföretagandet och ökningen av nedläggningen över hela den studerade perioden 1954–70 kommer serare att göras i den inom IUI pågående utredningen. Tänkbara förklaringsfaktorer är bl. a. branschernas sänkta expansionstakt efter 1965, den minskade lönsamheten under 60-talet och den gradvisa stegringen i kapitalkraven under hela perioden.

4.3 Företagsnedläggningen

Nedläggningen av självständiga företag beskrivs i tabell 4.2. Nedläggningsmåttet är dels antalet självständiga företag som nedlagts under en femårsperiod och som existe-

rat vid periodens början, dels antalet anställda vid periodens början i dessa nedlagda företag. Företag som både etablerats och nedlagts under femårsperioden finns alltså inte med i måttet och inte heller filialnedläggningar, omklassningar från branscherna i fråga till andra branscher eller fusioner som ej följts av nedläggning inom samma femårsperiod.

Enligt både antals- och sysselsättningsmåttet har nedläggningarna ökat under de tre studerade perioderna. Antalsmåttet visar dock på en starkare ökning mellan 1954–58 och 1959–63, medan sysselsättningsmåttet anger en starkare ökning av nedläggningen mellan perioderna 1959–63 och 1964–68. Detta beror på att de nedlagda företagen var mindre i genomsnitt under perioden 1959–63 än under de båda andra femårsperioderna. Under 1969–70 synes nedläggningarna ha minskat något jämfört med tidigare, och denna minskning beror inte på att siffrorna är för små, såsom var fallet i fråga om etableringen. Nedläggningarna visar överhuvudtaget ett visst samband med konjunkturen och var starkast under lågkonjunkturåren 1958, 1962–63 och 1966–67. En viss minskning av nedläggningarna under högkonjunkturåren 1969–70 verkar därför inte vara anmärkningsvärd.

Det kan ha sitt intresse att jämföra etableringarnas och nedläggningarnas omfattning med varandra. Man ser då av tabell 4.2, A och B, att etableringen av självständiga företag var större än motsvarande nedläggning 1954–58 och 1959–63, mätt både i antal företag och sysselsättning. Under den sista femårsperioden, 1964–68, översteg däremot nedläggningen etableringen, mätt med båda måtten. 1969 synes etableringen tillfälligt ha något överstigit nedläggningen, medan etableringen 1970 klart understeg nedläggningen, mätt både i antal självständiga företag och antal sysselsatta.

¹ För aktiebolag kan uppgifter om antalet anställda erhållas från patent- och registreringsverket. Av tidsskäl har endast företag med fler än 10 anställda kontrollerats på PRV.

4.4 Branschjämförelser

I tabell 4.3 redovisas nyföretagandet och företagsnedläggningen med två relativmått för femtonårsperioden 1954–68.

Mätt med sysselsättningsmättet e_S (54–68) har nyföretagandet varit störst i metallförpackningsindustrin och annan metallvaruindustri. Nyföretagandet har i båda dessa branscher 1954–68 uppgått till 24 % av branschernas sysselsättning vid periodens början. Även i verktygs- och redskapsindustrin har nyföretagandet varit betydande, 16 % enligt sysselsättningsmättet. Samma bransch har den största etableringen mätt med antalsmättet, nämligen 37 %. Antalsmättet har genomgående högre värden än sysselsättningsmättet på grund av att de nya självständiga företagen är mindre än den genomsnittliga arbetsställestorleken (detta gäller alltså även när de 1954–68 nytillkomna företagens storlek mätts vid periodens slut 1968 och inte etableringsåret).

Nedläggningen av självständiga företag har varit störst i metallförpackningsindustrin, 26 % mätt med sysselsättningsmättet och 31 % med antalsmättet. Mätt med sysselsättningsmättet var nedläggningen också relativt betydande i verktygs- och redskapsindustrin samt annan metallvaruindustri med 14

respektive 13 % av sysselsättningen 1954 friställd genom nedläggningar av självständiga företag under de 15 följande åren.

Här kan både av utrymmesskäl och på grund av materialets litenhet ingen orsaksanalys göras utan bara framkastas några hypoteser om branschvariationernas orsaker. Två viktiga förklaringsvariabler synes vara kapitalkraven och expansionstakten i de olika branscherna. Som mått på kapitalkraven används antal hästkrafter per arbetsställe 1968 enligt tabell 4.3. Att etableringen är lägst i industrin för metalltråd, -nät, -linor och -kablar och i spik-, skruv- och bultindustrin torde hänga samman med dels att dessa branschers produktion expanderade mindre snabbt än genomsnittet 1954–68, dels att kapitalbehovet per anläggning är större än genomsnittet i dessa branscher. Motsatsen gäller för annan metallvaruindustri: låga kapitalkrav och en hög expansionstakt synes förklara den starka etableringen. I metallförpackningsindustrin torde etableringen ha stimulerats av branschens snabba expansionsstakt 1954–68 samt av tillkomsten av betydelsefulla nya förpackningstyper (kaffe- och ölburkar, tuber m. m.).

Nedläggningen tenderar att vara låg i branscher med mycket kapital per anläggning, vilket skulle kunna förklara den låga

Tabell 4.3 Den relativa etableringen och nedläggningen av självständiga företag inom manufakturindustrin 1954–68

SNI-kod	$e_A(54-68)$ %	$e_S(54-68)$ %	$n_A(54-68)$ %	$n_S(54-68)$ %	Antal hk per arbetsställe 1968	Proc. förändring av syssels. 1954–68
381100	37	16	29	14	4 880	+ 32
381910	28	24	31	26	5 025	+ 44
381920	7	2	11	2	13 120	+ 24
381930	10	2	15	3	7 626	+ 25
381940	14	5	11	4	7 938	+ 42
381950	11	3	26	8	2 960	- 20
381990	29	24	20	13	2 325	+ 54
Summa	25	12	20	9	6 268	+ 33

Anm.: Mättet $e_A(54-68)$ betecknar det antal företag som tillkommit under perioden 1954–68 och överlevt till den 1/1 1969, uttryckt i procent av totalantalet arbetsställen 1/1 1954. Mättet $e_S(54-68)$ betecknar antalet anställda år 1968 i de nytillkomna företagen, uttryckt i procent av totalsysselsättningen 1954. $n_A(54-68)$ betecknar det antal företag som existerade 1/1 1954 och nedlades 1954–68, uttryckt i procent av totalantalet arbetsställen 1/1 1954. $n_S(54-68)$ står slutligen för antalet anställda år 1954 i de nedlagda företagen, uttryckt i procent av totalantalet anställda 1954.

nedläggningstakten i metalltråds-, spik- och byggnadsmetallvaruindustrierna. Den starka nedläggningstakten i metallförpackningsindustrin förvånar mot bakgrund av att antalet hk per arbetsställe ligger något över genomsnittet liksom även expansionstakten. Denna nedläggning har emellertid en speciell karaktär genom att den till stor del varit ett led i en stark koncentrationsprocess. Flera av de nedlagda företagen har först köpts upp och senare lagts ned för att föra över de friställda resurserna till köparföretagets övriga anläggningar.

4.5 Regionala jämförelser

Uppgifter har på beställning av metallmanufakturutredningen framtagits om etableringar och nedläggningar i sju olika delbranscher inom manufakturindustrin under tre olika tidsperioder och för 20 län. Resultaten redovisas i tabell 4.5. I tabell 4.4 har uppgifterna för delbranscherna och de tre

tidsperioderna summerats för varje län. Antalet nya företag har alltså i tabell 4.4 mätts som summan av dem som etablerats under och överlevt till slutet av var och en av de tre femårsperioderna; antalet anställda har mätts som summan av antalet anställda i dessa företag 1959, 1964 och 1968. Nedläggningsmåtten avser också summan av nedläggningsmåtten för de enskilda tre femårsperioderna. För att kunna jämföra etableringens och nedläggningens storlek i de olika länen med varandra har antalsmättet dividerats med antalet arbetsställen 1970 i de studerade sju delbranscherna av manufakturindustrin och sysselsättningsmättet med totalsysselsättningen 1970 i dessa branscher i de berörda länen. Storleken på procentsiffrorna i kolumnerna 5 och 6 i tabell 4.4 är av mindre direkt intresse i sig själv. Syftet med relationsmåtten är att möjliggöra länsjämförelser av etableringens och nedläggningens omfattning.

Av tabellens procentsiffror i kolumn 5

Tabell 4.4 Etablering och nedläggning av självständiga företag inom manufakturindustrin i olika län 1954-68

Läns- kod	Län	1 Antal nya företag	2 Antal ned- lagda fö- retag	3 Antal an- ställda i nya fö- retag	4 Antal an- ställda i nedlagda företag	5 Kolumn 3/ Totala an- tallet an- ställda 1970, %	6 Kolumn 4/ Totala an- tallet an- ställda 1970, %
1,2	Stockholms	68	72	767	936	13,2	16,1
3	Uppsala	1	2	4	28	0,2	1,1
4	Södermanlands	17	42	185	626	3,3	11,3
5	Östergötlands	11	11	237	163	11,3	7,8
6	Jönköpings	44	31	481	354	11,4	8,4
7	Kronobergs	14	7	175	81	30,6	13,9
8	Kalmar	8	3	149	47	7,0	2,2
9	Gotlands	1	—	7	—	(16,3)	—
10	Blekinge	4	3	46	34	2,6	2,0
11	Kristianstads	10	2	105	20	7,3	1,4
12	Malmöhus	26	24	276	296	7,1	7,6
13	Hallands	16	4	253	32	19,2	2,4
14	Göteborgs och Bohus	18	18	272	413	9,1	13,8
15	Älvsborgs	22	7	405	119	11,6	3,4
16	Skaraborgs	17	9	230	81	8,7	3,1
17	Värmlands	11	9	264	132	13,7	6,8
18	Örebro	11	5	137	82	7,1	4,3
19	Västmanlands	4	7	50	107	0,9	1,9
20	Kopparbergs	7	9	70	171	2,9	7,2
21- 25	Norrlandslänen	20	14	287	125	10,4	4,5
	Hela riket	330	279	4 400	3 847	8,0	7,0

Tabell 4.5 Etablering och nedläggning inom manufakturindustrin, fördelad på olika delbranscher, tidsperioder och län

Bransch SNI	Etable- rings- och nedlägg- ningsmätt	Länskod																				Σ	
		01, 02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21- 25		
381100	E(54-58)	84		6	7	24	10	16		22	4	27	15	9	7		4		17		252		
		10	0	1	1	4	1	1	0	0	3	1	1	2	1	2	0	1	0	1	0	30	
	E(59-63)	48		10	43	13		14		16	22	33	18	42	7	5	32				303		
		5	0	1	3	3	0	1	0	1	0	3	1	2	3	1	1	2	0	0	0	27	
	E(64-68)	21			9			23		10						20	12	10		11		116	
		2	0	0	1	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	2	1	1	0	1	0	11	
	N(54-58)	24		176		14				14		5		20		18	71					342	
	3	0	5	0	2	0	0	0	0	1	1	0	1	0	1	2	0	0	0	0	16		
N(59-63)	47		60		58									4	3				17	23	212		
	5	0	8	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	3	25		
N(64-68)	61		51	22							12				7	5	6		8		172		
	4	0	3	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	1	1	0	1	0	15		
381910	E(54-58)	10									5			15			49			43	122		
		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	5	
	E(59-63)									6	29											35	
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	
	E(64-68)	16				29											187					232	
		1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	4	
	N(54-58)	5																				5	
	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
N(59-63)	6										12										4	22	
	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0		0	0	0	0	0	0	1	3		
N(64-68)	109		47							6	14		218	60								454	
	3	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	2	1	0	0	0	0	0	0	9		
381920	E(54-58)												15								15		
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	
	E(59-63)	17															5					22	
		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	
	E(64-68)											29											29
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1										1	
	N(54-58)													15									15
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1		
N(59-63)	5												4		13							22	
	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	3		
N(64-68)	8																				3	11	
	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		2	

Bransch SNI	Etable- rings- och nedlägg- ningsmått	Länskod																				Σ
		01, 02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21- 25	
381930	E(54-58)	12										4					14				30	
		2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	4	
	E(59-63)	26				8															34	
		2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	
	E(64-68)			9												5					14	
		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	
381940	N(54-58)	7																			7	
		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
	N(59-63)	5			4	6	4	17													51	
		1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	15	1	0	0	0	0	0	0	0	6	
	N(64-68)	31			17															4	52	
		3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5	
381940	E(54-58)	37				6	14				22	9		11	10						59	
		4	0	0	0	1	2	0	0	0	2	1	0	2	1	0	0	0	0	0	2	
	E(59-63)	5				30	11			5	22									10	83	
		1	0	0	0	1	1	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7	
	E(64-68)					14	12						36		33						95	
		0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	5	
381950	N(54-58)			7													6				13	
		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	
	N(59-63)	12		31	14						26			10	4		7		5		109	
		1	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0		1	0	1	1	0	1	0	8	
	N(64-68)	9			6	16	21			5	9									85	178	
		1	0	0	1	1	2	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	
381950	E(54-58)			6	7	10	5							4							32	
		0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	5	
	E(59-63)			43		12					11	25									91	
		0	0	1	0	2	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	6	
	E(64-68)	11		9											8						28	
		1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3	
381950	N(54-58)	26		20		6															52	
		3	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	
	N(59-63)	63		88	5		5				12								8		197	
		1	1	3	1	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	
	N(64-68)	62		16		8								4	7					14	111	
		3	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	0	

Bransch SNI	Etable- rings- och nedlägg- ningsmått	Länskod																				Σ		
		01, 02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21- 25			
381990	E(54-58)	233	4	73	6	146	46		7	17		120		135	97	52	39	18	16	24	37	1 070		
		18	1	8	1	14	4	0	1	1	0	9	0	8	5	3	3	3	1	3	5	88		
	E(59-63)	204		20	165	100	34	31	8	23	67	71	13	27	77	10	10				13	873		
		17	0	2	4	9	2	2	0	1	6	6	1	3	2	2	2	0	0	0	1	61		
	E(64-68)	43		9		89	43	65			18	19	76	159	52	6					34	8	135	756
		3	0	1	0	6	2	2	0	0	3	2	4	3	5	1	0	3	1	11	1	47		
	N(54-58)	103	21	107	11	78					83	10	10		6	20	40	88		29		606		
		13	1	8	1	5	0	0	0	0	6	1	2	0	1	2	2	3	0	3		48		
	N(59-63)	122		38	20	47	13			10	20	6	61	43	6		7	6	34	10		443		
		12	0	5	1	8	1	0	0	1	2	1	4	3	1	0	1	1	2	2		45		
	N(64-68)	231		32	17	121	38	30		19	88	16	71	5	24	23	29			9	20	773		
		14	0	4	1	6	2	2	0	1	6	2	5	1	2	2	1	0	1	2		52		

Anm.: Beträffande länskod, se tabell 4 4, beträffande branschkod, se tabell 4.1.
E = etablering.
N = nedläggning.
Den övre siffraden anger antal anställda och den undre antal företag.

framgår att nyföretagandet legat över genomsnittet i Kronobergs, Hallands, Värmlands, Stockholms, Älvsborgs, Jönköpings och Östergötlands län (över genomsnittet ligger även Gotlands län, men den höga procentsiffran motsvarar här endast sju anställda). I tabell 4.5 kan man t. ex. se att huvuddelen av nyföretagandet i Kronobergs län skett i annan metallvaruindustri och i annan byggnadsmetallvaruindustri. Etableringen har varit svag, särskilt i Uppsala och Västmanlands län men även i Kopparbergs och Södermanlands län.

Stark nedläggning av manufakturföretag har man främst haft i Stockholms, Kronobergs, Göteborgs- och Bohus samt Södermanlands län. Obetydlig nedläggning förekom (förutom i Gotlands län) i Uppsala, Kristianstads, Västmanlands, Blekinge, Kalmar och Hallands län.

Den, mätt i både antal anställda och antal företag, svagaste utvecklingen av nettoetableringen, dvs. skillnaden mellan etablering och nedläggning av självständiga företag, förekom i Södermanlands län. Av tabell 4.5 framgår att nedläggningen i detta län har varit speciellt stark i verktygs- och redskapsindustrin, men betydande även i annan metallvaruindustri och i hushållsmetallvaruindustrin. Stockholms län låg näst sämst till i detta avseende, följt av Göteborgs- och Bohus län (mätt med antal anställda). Företagsutvecklingen var också negativ i Västmanlands och Kopparbergs län, mätt både med antalet företag och med antalet sysselsatta.

4.6 Etableringens betydelse på kort och medellång sikt

Ovan har etableringen mätts med antalet nya företag och antalet anställda i dessa företag vid slutet av en av tre successiva femårsperioder samt med de relationstal man får genom att dividera de båda nämnda siffrorna med hela antalet arbetsställen respektive totalantalet anställda vid periodens början. De här nämnda måtten på etableringen är naturligt-

vis inte de enda tänkbara. Man kan t. ex. mäta de nya företagens storlek med förädlingsvärde eller omsättning i stället för med antal anställda och man kan ändra periodindelningen eller periodernas längd. Nedan skall tidsperspektivet studeras närmare, dels genom att nyföretagandet mäts över fem-, tio- och femtonårsperioder, dels genom att mättidpunkten varierar. Det senare innebär att antalet och storleken på de företag som tillkommit 1954–58 inte bara studeras 1959 utan även 1964 och 1969.

När man mäter etableringen över längre perioder måste man ta ställning till hur man skall behandla fusioner och omklassningen till andra branscher eftersom många nya företag under t. ex. en femtonårsperiod hinner både etableras och försäljas till något annat företag eller byta bransch. I kalkylerna i detta avsnitt har de företag som både etablerats och fusionerats under den studerade perioden medräknats i siffrorna (antalet fall är dock litet) medan de företag som etablerats men omklassats till andra branscher under den studerade perioden ej inkluderats. Ej heller har företag som etablerats utanför manufakturindustrin men omklassats till industrin medräknats. Det sistnämnda förfarandet gör att man tenderar att något underskatta betydelsen av nyföretagandet.

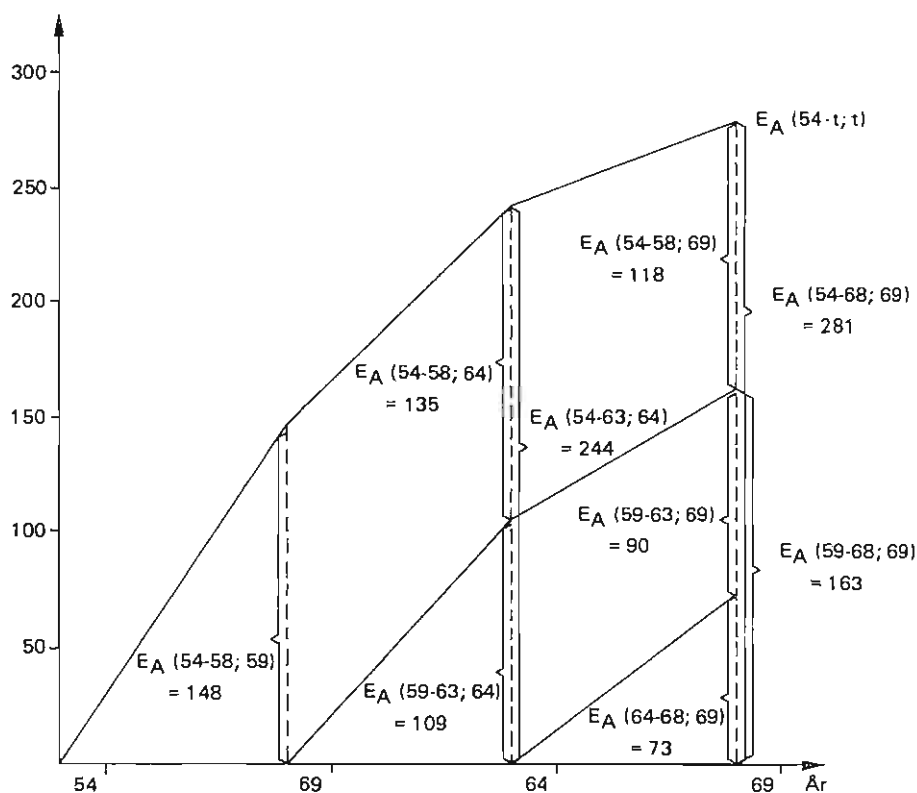
I diagram 4.1 mäts nyföretagandet med antalet nytillkomna självständiga företag under tre perioder av fem års längd, två perioder av 10 års längd och en period av 15 års längd. Vi studerar hur många som finns kvar vid tre tidpunkter, den 1/1 1959, 1/1 1964 och 1/1 1969. $E_A(54-58;59)$ betyder exempelvis det antal företag som etablerats under den första femårsperioden och överlevt till 1/1 1959. Dessa var 148 stycken. Den 1/1 1969 återstod bara 118 av dessa, dvs. $E_A(54-58;69) = 118$. 30 av de företag som etablerades under åren 1954–58 hade alltså nedlagts under de följande 10 åren. De som överlevt var ändå fler än de företag som etablerats under de följande femårsperioderna 1959–63, resp. 1964–68 och överlevt till 1/1 1969 – dessas antal var 90 resp. 73.

Diagram 4.1 Antalet nyetablerade självständiga företag inom manufakturindustrin 1954–1969 mätt över fem-, tio- och femtonårsperioder

Antalet nytillkomna företag under perioden 1954–1969 i procent av antalet arbetsställen mätt per den:

1/1 1959	1/1 1964	1/1 1969
$e_A(54-58;59) = 12,3 \%$	$e_A(54-63;64) = 20,0 \%$ $e_A(59-63;64) = 8,9 \%$	$e_A(54-68;69) = 23,3 \%$ $e_A(59-68;69) = 13,5 \%$ $e_A(64-68;69) = 6,0 \%$

Antal nya företag

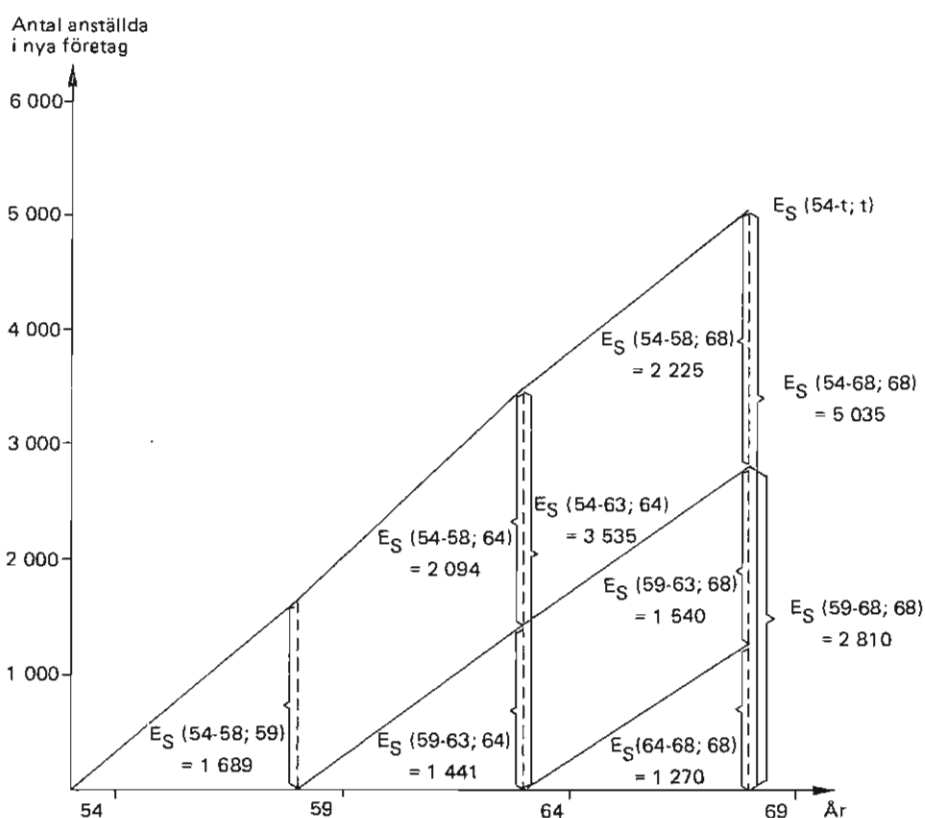
I den infällda tabellen i diagram 4.1 mäts nyföretagandet i relation till antalet arbetsställen i de sju studerade branscherna den 1/1 1959, 1/1 1964 och 1/1 1969. Som framgår av tabellen utgjorde de nytillkomna företagen under den första femårsperioden drygt 12 % av beståndet av arbetsställen vid slutet av perioden. Nyföretagandet under den första tioårsperioden utgjorde 20 % av beståndet av arbetsställen vid tioårsperiodens slut. Om man i stället mäter nyföretagandet under femtonårsperioden stiger siffran till

drygt 23 %. Kurvan för antalet nya företag $E_A(54-t;t)$ planar alltså ut av två olika anledningar: för det första avtar det tillskott av nya företag som varje femårsperiod ger från 148 till 109 resp. 73, för det andra läggs en del av de företag som tillkommit under en period ned under påföljande perioder. Att antalet existerande företag som etablerats efter 1/1 1954 stiger betyder dock inte att det totala antalet existerande företag ökar, eftersom det samtidigt förekommer en del nedläggningar bland sådana företag som

Diagram 4.2 Sysselsättningen i nyetablerade självständiga företag inom manufakturindustrin 1954–1969 mätt över fem-, tio- och femtonårsperioder

Antalet anställda i nytillkomna företag under perioden 1954–1969 i procent av totala antalet anställda

1959	1964	1968
$e_S(54-58;59) = 3,8\%$	$e_S(54-63;64) = 6,6\%$ $e_S(59-63;64) = 2,7\%$	$e_S(54-68;68) = 9,4\%$ $e_S(59-68;68) = 5,2\%$ $e_S(64-68;68) = 2,4\%$

fanns vid den studerade periodens början 1/1 1954.

I diagram 4.2 illustreras nyföretagandets sysselsättningsmässiga betydelse under perioden 1954–69 med mått som är analoga till dem som använts i diagram 4.1. Sysselsättningen 1959 i de 148 företag som etablerades 1954–58, $E_S(54-58;59)$, var alltså 1 686 personer.¹ Antalet anställda i de 135 av dessa företag som överlevt till 1/1 1964, $E_S(54-58;64)$, hade stigit till 2 094 mätt 1964. Trots att bara 118 av dessa företag återstod den 1/1 1969 var antalet

anställda 1968 i dessa 2 225, dvs. ytterligare något högre än 1964. Även sysselsättningen i

¹ På grund av den princip som använts för att komplettera uppgifter om antal anställda m. m. för vissa nya företag där sådana uppgifter saknats, synes tillväxten av de nya företagen något ha underskattats. Man kan alltså räkna med att t. ex. $E_S(54-58;59)$ fått något för högt värde, $E_S(54-58;64)$ sannolikt ett obetydligt för högt värde och $E_S(54-58;68)$ ett ungefärligen riktigt värde. Värdet på $E_S(54-58;59)$ torde även något ha överskattats jämfört med t. ex. värdet på etableringsmättet $E_S(64-68;68)$. Slutsatsen att nyföretagandet 1954–58 var större än nyföretagandet 1964–68, mätt i antal anställda, rubbas emellertid inte då överskattningen i mättet $E_S(54-58;59)$ inte kan överstiga 100 personer.

de företag som startades 1959-63 steg mellan 1964 och 1968 från 1 441 till 1 540, trots att antalet företag minskade genom nedläggningar (och omklassningar) från 109 till 90. Det är här att märka att sysselsättningen i de permanenta arbetsställena minskade mellan 1964 och 1968. De nya företagen synes alltså expandera snabbare än övriga företag. Kurvan för antalet anställda i nya företag tillkomna efter 1954, E_5 (54-t;t) planar inte ut trots att nyföretagandet minskat från 1 689 i den första femårsperioden till 1 441 i den andra femårsperioden till 1 270 i den sista femårsperioden och trots att vissa av de nya företagen lagts ned. Anledningen är alltså de nya företagens expansion.

I den i diagram 4.2 infällda tabellen redovisas nyföretagandets betydelse för den totala sysselsättningen. Betydelsen ökar alltså från knappt 4 %, mätt över en femårsperiod, till knappt 7 % över en 10-årsperiod och till knappt 10 % över en 15-årsperiod.

Utgivna publikationer*

Böcker på engelska

1973

- Regional Productivity Differences in Swedish Manufacturing.* Yngve Åberg. Booklet Series No. 55. 25 pp. Sw. kr. 6: —
The Use of a Capital-Vintage Model in Long-Term Forecasting of Technical Progress and Structural Change. Lars Wohlin. Booklet Series No. 54. 12 pp. Sw. kr. 6: —
A Model of the Swedish System for Personal Income Taxation. Ulf Jakobsson and Göran Normann. Booklet Series No. 53. 17 pp. Sw. kr. 6: —
Foreign Direct Investment in Sweden 1965–70. Hans-Fredrik Samuelsson. Booklet Series No. 52. 21 pp. Sw. kr. 6: —
The Economics of the Agricultural Sector. Odd Gulbrandsen and Assar Lindbeck. 270 pp. Sw. kr. 48: —

1972

- Slower Rise in Productivity: Serious Problem or Temporary Phenomenon?* Lars Nabseth. Booklet Series No. 49. 8 pp. Sw. kr. 6: —
The Measurement of Efficiency in Production: An Application to Swedish Manufacturing Industries 1968. Bo Carlsson. Booklet Series No. 48. 18 pp. Sw. kr. 6: —
Statistical Methods for the Analysis of Earnings Data, with Special Application to Salaries in Swedish Industry. Anders Klevmarcken. 271 pp. Sw. kr. 48: —

Böcker på svenska

1973

- Etablering och nedläggning av självständiga företag i metallmanufakturindustrin 1954–70.* Gunnar Du Rietz. Småtryck nr 56. 13 s. 6: —
Den svenska industrins investeringar i utlandet. Birgitta Swedenborg. 164 s. 30: —
Metallmanufakturindustrin – produktionsförutsättningar och specialisering i internationell jämförelse. Lennart Ohlsson. 186 s. 30: —
Svensk Industri 1972–1977. Lars Wohlin m. fl. 111 s. 30: —
Den svenska importen av industrivaror från låglöneländer. Bo Carlsson och Åke Sundström. 189 s. 35: —
Reklamens kostnader och bestämningsfaktorer. Rolf Rundfelt. 206 s. 40: —
Innovationsspridning inom svensk industri. Studier av några konkreta fall. Lars Nabseth. Småtryck nr 51. 31 s. 15: —
Utlandsföretag i Sverige. Utvecklingen 1965–1970. Hans-Fredrik Samuelsson. Småtryck nr 50. 11 s. 6: —

* En fullständig förteckning kan erhållas på begäran.

ISBN 91-7204-044-0

Almqvist & Wiksell, Uppsala 1973